

„Každý má právo na důstojný pohřeb“

Rozhovor s předsedou Sdružení bývalých politických vězňů Jiřím Línkem

Ďáblický hřbitov působí v horkém létě jako příkladné místo posledního odpočinku. Pod rozložitými stromy je chladivý stín, do šumění listů jen výjimečně pronikne hluk z rozpáleného pražského sídliště, které se nachází za jeho zdi, a nemnozí návštěvníci se zde pohybují s náležitou pietou. Důstojnost tohoto pohřebiště však narušuje jeho temná historie. U severní zdi hřbitova jsou desítky masových hrobů s ostatky tisíců lidí, mezi nimiž se ocitly i oběti nacistické a především komunistické totality. „*Nikdo si nezaslouží být tajně pohřben do takové jámy,*“ říká Jiří Línka, předseda Sdružení bývalých politických vězňů (SBPV), které se o toto místo již desítky let stará.

Vzpomenete si, kdy jste byl poprvé u šachtových hrobů na Ďáblickém hřbitově?

To bylo tak v roce 1993. Přivedl mě sem Standa Stránský, tehdejší předseda pražské pobočky Konfederace politických vězňů a můj kamarád. Stránský strávil padesátá léta ve vězení, prošel si uranovými lágry a v roce 1968 působil v klubu bývalých politických vězňů K 231. Po roce 1989 byl v záležitostech bývalých politických vězňů znovu hodně aktivní.

Jak to tady po revoluci vlastně vypadalo?

V roce 1990 tu byly jen porůznu rozmístěné malé náhrobky a pomníčky zarostlé křovím a plné odpadků, které se musely nejdříve prořezat a uklidit. Nedávno jsem našel kopii dopisu, v němž píše o toto místo Stránský po-

pisuje příbuznému pana Josefa Pohla, což byl válečný hrdina popravený v roce 1950: „*Až po roce 1989 jsme začali opět pátrat a zjišťovat, kde naši hrdinové jsou. Našlo se místo, které nelze nazvat hřbitov. Byla to hrozně zarostlá část hřbitova, kterou lze nazvat ‚buš‘, divočina. V tomto úmyslně zarostlém místě jsme objevili malé dřevěné kříže. To byl signál, že zde budou naši hrdinové. Bylo nás několik, kteří jsme se dali do práce. Začalo se s vyřezáváním porostů, odklizením, vysekáváním atd. Největší překážkou byl náš věk, na práci jsme nestačili, finanční prostředky nebyly, tak se muselo organizovat. V první řadě peníze. Vzal jsem si tuto záležitost za osobní, postarat se, aby byl hřbitov opravdu důstojným místem klidu a míru pro naše popravené, umučené a ubité, včetně dětského oddělení. Pro hrdiny, kteří položili život v boji proti komunismu.*“

Jak vidno, Stanislav Stránský to skutečně pojal jako osobní úkol, protože jeho zásluhou v letech 1993–1994 vznikl pomník, který zde stojí dodnes. O jeho vznik se kromě Stránského hodně zasloužil ještě docent Jiří Nedoma, vědec, nesmírně erudovaný člověk, který ohledně tajných pohřbů na Ďáblickém hřbitově podal v roce 1990 trestní oznámení na neznámého pachatele. Díky tomuto vyšetřování jsme o popravených a umučených na Pankráci získali mnoho důležitých informací. Samotná výstavba pomníku byla financována ze sbírek s příspěvím Prahy 8 a dalších organizací. Od té doby se o pohřebiště staráme my spolu se Správou pražských hřbitovů.

Jak tehdy veřejnost stavbu pomníku přijala?

Pár novinových článků samozřejmě vyšlo, většinou tedy s upoutávkou, že tu leží lidé popravení za protektorátu a po osvobození, možná i K. H. Frank, a pak také nějací lidé z padesátých let, ale nikdy o to obecně velký zájem nebyl.

Proč?

Část obyvatelstva možná cítí vinu za to, co tady v letech 1948 až 1989 bylo, nebo na to vzpomínají jako na krásné zlaté časy. Jinak si to nedovedu vysvětlit.

Vystoupil někdy někdo proti tomuto pomníku?

To by si asi nikdo veřejně nedovolil.

Ale jednou jsem v autě z rádia slyšel od komunistického poslance, že již dlouho žijeme v demokratickém systému s nezávislými soudy, a kdyby se v padesátých letech děly nějaké nezákonnosti, že by viníci byli již potrestáni.

Ani žádné vandalství?

Ne. Jedině ze strany hřbitovní správy, která sem někdy v roce 1991 či 1992 poslala, údajně omylem, těžkou techniku, která prostor rozjezdila a začala tu bagrovat. Pohrobci komunistů byli tehdy ještě všude. To byl mimochodem i jeden z důvodů, proč jsem usiloval o to, aby se z tohoto místa stala národní kulturní památka, aby ho nebylo tak jednoduché zdevastovat nebo opět nechat zarůst křovím. Povedlo se to i díky pomoci historika Petra Blažka v roce 2017, kdy bylo Čestné pohřebiště popravených a umučených politických vězňů a příslušníků druhého a třetího odboje prohlášeno národní kulturní památkou.

Přišel sem za ty roky na vaše pietní akty nebo jindy někdo z komunistické strany to téma probrat, či se dokonce omluvit?

Ne. Ale vzpomínám si, že když jsme na téma Ďáblický hřbitov dělali v parlamentu kulatý stůl, tak zrovna na ten den komunisté svolali nějakou schůzi, aby senátoři museli přebíhat.

Jaká je vaše vlastní vězeňská zkušenost s komunistickým režimem?

Na rozdíl od vězňů padesátých let jsem strávil na Pankráci pouze několik týdnů za účast na demonstraci před prvním výročí ruské okupace v srpnu 1968. Bylo na ní tenkrát podle tzv. pendrekového zákona zadrženo něco okolo 1 800 demonstrantů. Dne 21. srpna 1969 jsme dopoledne stáli na nádvoří káznice a policisti vyzbrojení samopaly nám hrozili, že pokud

Jiří Línek (1948)

Vystudoval libeňské gymnázium a České vysoké učení technické. V roce 1969 se zúčastnil protestů při prvním výročí okupace Československa a byl několik týdnů vězněn. Po sametové revoluci si založil firmu v oblasti IT, kterou stále vede. V devadesátých letech vstoupil do Sdružení bývalých politických vězňů, kterému od roku 2016 předsedá. Sdružení pečuje o Čestné pohřebiště popravených a umučených politických vězňů a příslušníků druhého a třetího odboje na Ďáblickém hřbitově a každoročně zde v předvečer Dne památky obětí komunistického režimu pořádá pietní akci. Od roku 2023 působí v Komisi pro řešení otázek masových hrobů na Ďáblickém hřbitově při Úřadu vlády ČR. Téhož roku od Ústavu pro studium totalitních režimů obdržel Cenu za následováníhodné počiny při hájení principů demokracie, svobody a lidských práv a také vyznamenání Zlatá lípa, které uděluje ministerstvo obrany. (foto: Petr Blažek)

dole v Praze vznikne povstání, tak nás postřílí. První dva týdny probíhaly výslechy, tedy spíše jenom mlácení provázané řevem v přízemní části věznice. Spodní patro bylo zakryto dřevěnými deskami, aby tam shora nebylo vidět. Většině vyslychaných nebylo ani dvacet let. Z této krátké „exkurze“ jsem si následně dovedl představit, co dělali s politickými vězni v padesátých letech.

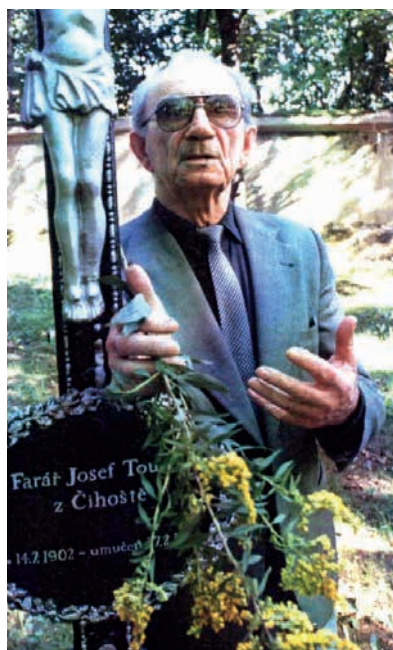
Napadlo vás někdy, že kdybyste proti režimu neprotestoval v roce 1969, ale právě v těch padesátých letech, tak jste mohl být jedním z těch, kteří v Ďáblických šachtách leží?

Jistěže napadlo, ale když jsem demonstroval já, tak už se i ten komu-

nistický režim naštěstí někam posunul. Zato v padesátých letech jste ani nemusel jít vyslovit názor na ulici, abyste zde skončil. Samozřejmě že zde najdete třeba převaděče a kurýry, kteří spolupracovali se zahraničními rozvědkami, ale mnoho lidí tu je za naprosto pořídní obvinění, která byla zcela neadekvátní k tomu, co ve skutečnosti udělali. Vezměte si třeba paní Zdenku Mašínovou. Vždyť ta o ničem z toho, co dělali její synové, nevěděla.

Jaký dopad měla vaše vězeňská epizoda na váš život?

Především jsem nemohl nastoupit do řady zaměstnání, protože v komunistickém režimu vaše minulost

Stanislav Stránský (vlevo) a Jiří Nedoma (vpravo), dva muži kteří se nejvýznamněji zasloužili o vznik Čestného pohřebiště popravených a umučených politických vězňů a příslušníků druhého a třetího odboje na Ďáblickém hřbitově (foto: Petr Blažek / SBPV)

byla vždy někde zaznamenána. Každopádně ta zkušenost mi otevřela oči v tom směru, že bych nikdy nevstoupil do komunistické strany a nikdy s komunisty nespolečně pracoval. Mimochodem, když jsem si už za nového režimu asi tak před pětadvaceti lety dělal prověrku na stupeň tajné, tak se objevil dotaz, co jsem dělal v srpnu 1969 na Václavském náměstí. Moje reakce byla, že jsem byl tehdy mladý a blbý, protože jsem si myslel, že do ulic vyjde demonstrovat proti okupaci devadesát procent Čechů, což sice nakonec nejenom v případě Prahy byla pravda, ale ke změně režimu to stejně tehdy nevedlo.

Už od devadesátých let se na Ďáblickém hřbitově každý rok vždy 26. června, tedy v předvečer výročí popravy Milady Horákové, Jana Buchala, Závaše Kalandry a Oldřicha Pecla, koná pietní vzpomínka na oběti rudého teroru. Účastní se jí politici,

zástupci paměťových institucí, samozřejmě političtí vězni a jejich příbuzní. Ale chodí sem i veřejnost, mladší generace?

Ne. Dávali jsme oznámení do novin a měl jsem v minulosti snahu sem přivést školy, ale neměly o to zájem, že prý je konec školního roku a že by to nezvládly...

Tak jinak, kdybychom se zastavili někde v centru Prahy a zeptali se deseti lidí, co se nachází na tomto místě, myslíte, že by to někdo z nich věděl?

Možná někdo ze starších lidí, ale mladší spíše ne.

Jak to změnit?

To jsme se pokoušeli celá léta. Ale když dětem ve škole pořádně neřeknou ani o roce 1968, když mládež ani ze školy, ani z médií neví, že jsme si sem tehdy vojska Varšavské smlouvy opravdu nepozvali, tak jak můžou vědět o Ďáblickém hřbitově?

Mladí lidé navíc už ani nekoukají na televizi, neposlouchají rozhlas, kde se občas nějaká ta zmínka přece jen objeví. Podle mě je třeba jít spíš cestou moderních technologií, počítačových her, mobilních aplikací a podobně.

V roce 2023 vznikla díky iniciativě Jaroslava Čvančary a Ondřeje Vetchého a dalších lidí vládní komise, která si dala za cíl zmapovat historii i současnost tohoto pohřebiště a připravila návrh exhumace politických obětí režimu z vytipovaných šachet. Předpokládám, že jako člen této komise tyto snahy podporujete. Proč?

Myslím si, že každý má právo na důstojný pohřeb a důstojné spočinutí. A ne, že je tajně po ránu pohřben do nějaké jámy. Osobně jsem velmi rád, že ta komise vznikla. Díky ní se historikům podařilo dostat k archiváliím, ke kterým dříve neměli přístup, a víme teď mnohem více.

Čestné pohřebiště Ďáblického hřbitova na jaře 2025 (foto: Jakub Šafránek / ÚSTR)

Zaznívá i názor, že bychom hroby narušovat neměli, že tu stačí postavit nějaký nový památník, nebo třeba edukační centrum...

Normální postup v případech, jako je toto čestné pohřebiště, je identifikace obětí, jejich exhumace a teprve potom pietní úprava prostoru. Rodiny příbuzných, které o to projeví zájem, by svého příbuzného měly mít možnost vyzvednout. Podle průzkumu, který jsme si dělali kolem roku 2000, by jich asi nebylo mnoho, ale přesto. Výzva tehdy byla zveřejněna pomocí sdělovacích prostředků a je otázkou, jestli se k rodinám dostala. Ale reakce od nich máme. Každopádně po provedení budoucích exhumací by bylo dobré tu zachovat pietní místo pro všechny oběti, ať už tady jsou, či nejsou. Vezměte si, že část obětí byla rozprášena na Pankráci, část v Motole, někdo leží tady. Křížek tu má například pater Toufar, ačkoliv po exhumaci v roce 2014 už

leží v Číhošti. Vždyť sem nosívali kytičky i lidem, o nichž se teprve nedávno zjistilo, že je rozprášili třeba právě na Pankráci. Já v tom nevidím problém. A to ani ve financích. Když stát ty lidi nezákonně popravil, tak se má o jejich pietní místo taky postarat.

V roce 2022 vypsala Praha architektonickou soutěž na úpravu tohoto místa. Jaký na ni máte názor?

Já doufám, že se už nevzkřísí. Návrhy, které do soutěže přišly, byly sice z architektonického pohledu zajímavé, ale vůbec nerespektovaly historické podklady, které jsem k tomu posílal. Nejvíce mi vadilo, že zasahovaly do některých hrobů, které teď třeba nejsou na první pohled vidět, protože jsme je v roce 1997 neobnovovali, ale jsou tam. Některé návrhy počítají s velkou betonovou plochou pro připomínkové obřady na místě, kde by se podle badatele Jaroslava Čvančary mohly nacházet

ostatky výsadkářů, kteří provedli atentát na Heydricha.

Jak by to tu tedy podle vás v budoucnu mělo vypadat? Nebo byste zachoval stávající úpravu?

Já samozřejmě vím, že ta současná úprava není ideální, protože na těch našich pomníčkách jsou nepřesnosti, nebo tu jsou jména, která sem nepatří, protože šlo o kriminálníky, ale to jsme ještě v devadesátých letech tehdy některé kriminální činy záměrně „politizoval“. Tento památník ale celkově svým charakterem do tohoto hřbitova zapadá. Čili já bych ho spíš jen aktualizoval podle současných zjištění, možná doplnil vysvětlující tabuli. Představa nějakého obrovského betonového plátu na hrobech je za mě hloupost, a ani by se do tohoto pietního místa nehodilo.

PD

Jakub Šafránek